Ἔτος ΙΔ'. Ἐν Ἀθήναις 14 Ἰουνίου 1901 Ἀριθ. 181

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΟΡΓΑΝΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΕΜΠΤΗΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 12 ΜΗΝΩΝ
Ἀπὸ τῆς 1. Ἰανουαρίου ἢ 1 Ἰουλίου
Ἐσωτερικοῦ δρ. 6. — Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 8.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΜΙΧ. Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ
«Ἀναπλάσεως» καὶ ἐκδόσεως τοῦ Χρυσοστόμου
ὁδὸς Φλέσσα, 5, παρὰ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὸ σύστημα τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριακοῦ. — Ὁ ἀπόγονος τοῦ πιθήκου. — Θεῖον Κήρυγμα «Ἀναπλάσεως».

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
ΤΩΝ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου φύλλου)

Β'.

Ἐρθέσαμεν εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν χρόνους.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τὸ ἐκκλησιαστικὸν πολίτευμα ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ οὐδεμίαν ὑπέστη μεταβολήν, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ ὑποστῇ, διότι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ἡ διοικητικὴ τάξις ἡ ἀνέκαθεν κρατοῦσα ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ διὰ τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων θεσπισθεῖσα καὶ κυρωθεῖσα μένει πάντοτε σεβαστὴ καὶ ἰσχύουσα, οὐδεὶς δὲ παρ' ἡμῖν δύναται νὰ μεταβάλῃ τὰς βάσεις καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος· εἶναι δὲ αἱ ἀρχαὶ αὗται αἱ ἀρχαὶ τοῦ συστήματος τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Θεμελιώδης δηλ. ἀρχὴ τῆς διοικήσεως ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι πᾶσαι αἱ ἐπὶ μέρους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι νὰ ὦσι αὐτοκέφαλοι καὶ ἀνεξάρτητοι καὶ αὐτόνομοι καὶ νὰ αὐτοδιοικῶνται· αἱ Ἐκκλησίαι αὗται νὰ θεωρῶσιν ἀλλήλας ὡς ἀδελφάς, καὶ νὰ παρέχωσιν ἀλλήλαις πᾶσαν αἰτουμένην ἀρωγὴν καὶ συμβουλήν· νὰ τηρῶσι πάντα τὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τὰ ὑπὸ τῶν 7 οἰκουμενικῶν Συνόδων τεθεσπισμένα καὶ ἐν γένει τὴν ὑπὸ τῶν πατέρων παραδεδομένην πίστιν καὶ τοὺς κανόνας τοὺς ὁρίζοντας τὰ τῆς διοικήσεως, λατρείας καὶ ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας· νὰ τιμῶσι δὲ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην Ἐκκλησίαν τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς πρεσβυτέραν ἀδελφήν, ἥτις ζητουμένη δέον νὰ ὦναι πρόθυμος νὰ παρέχῃ πᾶσαν συμβουλὴν καὶ γνώμην· ὁ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τοῦτο Πατριάρχης δέον νὰ θεωρῆται ὡς ὁ κορυφαῖος τῶν ἱεραρχῶν, τὸ ὁρατὸν κέντρον καὶ ἡγέτης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἧς κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστός· καὶ δι' αὐτοῦ νὰ συνεννοῶνται αἱ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαι ἐπὶ πάσης κοινῆς πάντας τὰς ὀρθοδόξους ἀφορώσας ὑποθέσεως. Κατὰ τὰς ἀρχὰς λοιπὸν ταύτας, αἵτινες ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἴσχυον ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐξηκολούθησε νὰ διοικῆται ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία καὶ μετὰ τοὺς χρόνους τῆς ἁλώσεως. Τὰ τέσσαρα Πατριαρχεῖα ἦσαν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητα καὶ αὐτοκέφαλα. Καὶ μέν, ἕνεκα τῆς δυσμενείας τῶν περιστάσεων τὰ πράγματα τῶν Πατριαρχείων Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας περιήγοντο πολλάκις εἰς τοιαύτην ἀθλιότητα, καὶ ἡ ἔλλειψις εὐπαιδεύτων κληρικῶν ἐν αὐτοῖς καὶ ἐπισκόπων ἀρετῶν τὸν ἀριθμόν, ἵνα μόνα διευθύνωσι τὰ καθ' ἑκαστά, ἦτο τοιαύτη ἐνίοτε καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ὥστε ἐξ ἀνάγκης, ὅπως καὶ ἄλλοτε, πολλάκις οἱ Πατριάρχαι τῶν Πατριαρχείων τούτων διέτριβον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκεῖθεν δὲ διηυθύνοντο τὰ τῶν Πατριαρχείων τούτων, καὶ ἐκεῖ ἐγίνετο ἡ ἐκλογὴ τῶν διαδόχων των καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου· ἀλλὰ ταῦτα συνέβαινον προσωρινῶς καὶ κατ' ἀνάγκην ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἐπιβαλλομένην, οὐχὶ ἐκ δικαιώματός τινος. Κατ' ἀρχὴν καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας καὶ τὰ ἀνέκαθεν ἐπὶ αἰῶνας κρατοῦντα, τὰ τέσσαρα Πατριαρχεῖα ἐθεωροῦντο πάντοτε ὡς αὐτοκέφαλα καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητα καὶ αὐτοδιοίκητα. Διὰ τοῦτο, ὁσάκις ἠδύναντο τὰ Πατριαρχεῖα Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ εἶχον τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν τῶν ἀρχιερέων, ἵνα συγκροτήσωσι Σύνοδον καὶ ἐκλέξωσι τὸν Πατριάρχην καὶ διευθύνωσιν ἀνεξαρτήτως τὰ πράγματά των, ἐποίουν ἀμέσως χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων των τούτων. Διὰ τοῦτο ὁ Ἱεροσολύμων Πατριάρχης π. χ. ὁ εὐτυχήσας ἀπὸ τοῦ Γερμανοῦ τοῦ Β' (1518) νὰ περιστοιχίζηται ὑπὸ πολλῶν ἱκανῶν καὶ εὐπαιδεύτων κληρικῶν καὶ ἀρχιερέων, τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν κοινότητα τοῦ Ἁγίου Τάφου, σπανίως ἐλάμβανε τὴν ἀνάγκην νὰ ζητῇ τὴν φιλικὴν καὶ ἀδελφικὴν ἀρωγὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πρὸς διευθέτησιν τῶν τοῦ Πατριαρχείου του πραγμάτων. Ὁσάκις

δὲ παρετήρει ἀνάμιξίν τινα αὐτοῦ αὐθαίρετον καὶ ἀντικανονικὴν ἀπειλοῦσαν τὸ αὐτοκέφαλον καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ θρόνου του, διεμαρτύρετο ἐντονώτατα. Οὕτω, ὅτε τῷ 1866 Κύριλλος ὁ Βυζάντιος, ἀρχιεπίσκοπος Σινᾳΐου, ὅπερ ὑπέκειτο ἀνέκαθεν τῷ Ἱεροσολυμιτικῷ θρόνῳ, ἐχειροτονήθη παρὰ τὴν κανονικὴν τάξιν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ οὐχὶ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ πρὸς τοὺς μοναχοὺς εἰς ῥήξιν περιελθών, ἐζήτησε τὴν δεκτησίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, οὐχὶ δὲ τὴν τοῦ Ἱεροσολύμων, ὡς ὤφειλεν, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριλλος ὁ Β' ἀπεδοκίμασε τὴν ἀνάμιξιν ταύτην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ διὰ Συνόδου, ἀφοῦ καθῄρεσε τὸν Κύριλλον, ἐκήρυξε τῷ 1867 ὅτι τὰ τέσσαρα Πατριαρχεῖα εἶναι αὐτοκέφαλα καὶ μόνον Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἀναγνωρίζουσιν ἀνωτάτην ἀρχὴν καὶ ὕψιστον δικαστήν, οὐδένα δὲ ἄλλον ἐν τῷ κόσμῳ. Καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἡ τελευταία ἐκλογὴ τοῦ Φωτίου ἐγένετο παρὰ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ὀρθοδόξου κλήρου καὶ λαοῦ ἀνεξαρτήτως πάσης ἐξωτερικῆς ἐπιρροῆς, καὶ ἡ διοίκησις τοῦ Πατριαρχείου διεξάγεται ἐντελῶς ἀνεξαρτήτως ἀπὸ πάσης ἄλλης πνευματικῆς ἐξουσίας. Καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἂν τὰ πράγματα ἕνεκα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μελετίου ἔφθασαν εἰς τὸ ὀξὺ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔφθασαν, τοῦτο συνέβη διότι οἱ Ἄραβες ἐπίσκοποι, ὠθούμενοι ὑπὸ τῆς ρωσσικῆς πολιτικῆς, τῆς ἐπιδιωκούσης τὴν ἐξασθένησιν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ διὰ τῆς ἀνυψώσεως τῶν πειθηνίων αὐτῇ Ἀράβων ὀρθοδόξων, ὠχυρώθησαν ὄπισθεν τοῦ αὐτοκεφάλου τοῦ Ἀντιοχειανοῦ θρόνου, καὶ ὄπισθεν τούτου ἠθέλησαν νὰ καλύψωσι πάσας τὰς ἄλλας παρατυπίας καὶ παρανομίας, τὰς τολμηθείσας κατὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην. Καὶ τῆς Κύπρου τὸ αὐτοκέφαλον διεσώθη καὶ μετὰ τοὺς τῆς ἁλώσεως χρόνους ἕως τῆς σήμερον. Οἱ ἐπίσκοποι τῆς Κύπρου μετὰ τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ ἑδρεύοντος Ἀρχιεπισκόπου των διώκουν πάντοτε καὶ διοικοῦσι τὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς νήσου ὡς ἀνεξάρτητοι ἐπίσκοποι, μὴ ὑπαγόμενοι εἰς οὐδεμίαν ἐξωτερικὴν ἀνωτέραν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Ἡ δὲ διαιτησία τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν, ἣν ἐζήτησεν ἡ μία μερὶς τῆς νήσου ἐκ τῶν δύο, εἰς ἃς διῃρέθη ὁ ὀρθόδοξος πληθυσμός, ἕνεκα τῆς ἐπικειμένης ἐκλογῆς νέου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου Σωφρονίου, κινδυνεύει νὰ μὴ πραγματοποιηθῇ, διότι δὲν ἐζητήθη παρὰ τῶν δύο μερίδων, ipso jure δὲ οὐδεὶς δύναται νὰ ἐπεμβῇ ὡς διαιτητὴς ἢ δικαστὴς εἰς τὰ τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας, οὐδ' αὐτὸς ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ὅστις ἔχει μὲν τὰς πρώτας τιμὰς μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων ἱεραρχῶν, οὐδεμίαν ὅμως δύναμιν κέκτηται, ὥστε νὰ ἀναμιγνύηται αὐτοβούλως εἰς τὰ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πράγματα.

Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ὀρθόδοξοι λαοί, οἱ Ῥῶσσοι, οἱ ἐν Αὐστρίᾳ ὀρθόδοξοι, οἱ Σέρβοι, οἱ Βλάχοι καὶ οἱ Βούλγαροι κατὰ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς τὰς κρατησάσας ἀνέκαθεν ἐν τῇ διοικήσει τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀποτελοῦντες ἀνεξάρτητα κράτη, ἀπέκτησαν αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις καὶ διοίκησις ἔπρεπε νὰ συμμορφωθῇ τῇ πολιτικῇ διοικήσει καὶ τάξει κατὰ τὸν ιζ' κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ καθ' ἃ λέγει ὁ Φώτιος: «Τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ μάλιστα τὰ περὶ τῶν ἐνοριῶν δίκαια ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν (ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον), πρὸς ἃ σύμφωνα λέγει καὶ ὁ λθ' ἀποστολικὸς κανών· «Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν». Τινὲς τῶν λαῶν τούτων εἶχον ἀποκτήσει τὸ αὐτοκέφαλον πρὸ τῆς ἁλώσεως, τ.ἔ. οἱ Σέρβοι, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Βλάχοι, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω. Καὶ κατέπεσε μὲν τὸ αὐτοκέφαλον αὐτῶν βραδύτερον ἐπὶ Σαμουὴλ τοῦ Α' (1766, 1767), ὅτε αὐτοὶ οἱ Σέρβοι καὶ Βούλγαροι ἐπίσκοποι ἕνεκα κατηπειλήσεων ἔξωθεν ἐζήτησαν κατὰ Σέργιον τὸν Μακραῖον (Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθ. Γ', 251) τὴν ἄμεσον προστασίαν καὶ κηδεμονίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλ' εὐθὺς ὡς κατὰ τὸν πρὸ μικροῦ λήξαντα αἰῶνα ἔτυχον πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας, ἐζήτησαν πολὺ δικαίως καὶ ἀνέλαβον πάλιν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς δύναται νὰ ψέξῃ αὐτούς. Μόνον οἱ Βούλγαροι εἶναι ἀξιοκατάκριτοι, οὐχὶ διότι ἠθέλησαν νὰ ἀποκτήσωσι καὶ αὐτοὶ ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν, ἀλλὰ διότι δὲν ἠρκέσθησαν νὰ ζητήσωσιν ἐν τῇ κυρίως Βουλγαρίᾳ νὰ ἱδρυθῇ ἡ Ἐξαρχία των, ἀλλὰ ἠξίωσαν νὰ ἐκτείνηται αὕτη ἀνὰ πᾶν τὸ τουρκικὸν κράτος, συμπεριλαμβάνουσα πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ διεσπαρμένους Βουλγάρους, μετὰ κέντρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἠθέλησαν δηλ. νὰ ὑφίστανται ἐν Τουρκίᾳ δύο Ἐκκλησίαι ἐκ παραλλήλου, ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ βουλγαρική, ἀμφότεραι τὰ κέντρα των ἔχουσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου νὰ ἑδρεύῃ δηλ. ὁ Πατριάρχης καὶ ὁ Ἔξαρχος, ἐν ἑκάστῃ δὲ σχεδὸν ἐπαρχίᾳ τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Μακεδονίας νὰ ὑπάρχωσιν ἐκ παραλλήλου εἷς Ἕλλην καὶ εἷς Βούλγαρος ἐπίσκοπος, καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες νὰ ὑπάγωνται τῷ Ἕλλῃνι, οἱ δὲ Βούλγαροι τῷ Βουλγάρῳ ἐπισκόπῳ, διαιρουμένων οὕτω τῶν Χριστιανῶν τῆς αὐτῆς χώρας κατὰ ἐθνικότητας. Τοῦτο εἶνε ἀνήκουστον, οὐδέποτε δὲ ἐγένετο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ῥητῶς δὲ ἀπαγορεύουσιν οἱ κανόνες τὸ νὰ ἦναι ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἢ ἐπαρχίᾳ δύο ἐπίσκοποι (Α' Οἰκουμ. Συνόδου ιγ' κανν. καὶ Α' καὶ Β' ιε' κανν.). Διὰ τοῦτο δικαίως τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διὰ τῆς ἐπὶ Ἀνθίμου τοῦ Ζ' γενομένης μεγάλης τοπικῆς Συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1872, ἐν ᾗ συνέπραξαν καὶ οἱ ἄλλοι Πατριάρχαι (πλὴν τοῦ Ἱεροσολύμων) καὶ ὁ Κύπρου, ἀπεκήρυξαν τοὺς Βουλγάρους ὡς σχισματικούς, ὡς σχηματίσαντας δηλ. τῷ αὐτῷ ἔτει αὐθαιρέτως καὶ ἀντικανονικῶς καὶ στασιαστικῶς τοιαύτην Ἐκκλησίαν μὴ ἀναγνωριζομένην ὑπὸ τοῦ Κανον. Δικαίου καὶ ἐγκαθιδρύσαντας ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἔξαρχον τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ῥωσσικὴ Ἐκκλησία, ἐπειδὴ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἔλαβεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἶχε κατ' ἀρχὰς ἀνάγκην ἀπόλυτον τῆς μερίμνης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τὴν βάρβαρον κατάστασιν τοῦ τότε ῥωσσικοῦ λαοῦ, ὑπήγετο διοικητικῶς ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. Ἠθέλησε μὲν τῷ 1051 ὁ Ἰαροσλάβος, ὁ διάδοχος τοῦ Βλαδιμήρου, νὰ καταστήσῃ τὴν Ῥωσσικὴν Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον, ὡς εἶχε δικαίωμα, διότι ἀνεξάρτητον κράτος δέον κατὰ τὰ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἰσχύοντα νὰ ἔχῃ καὶ ἀνεξάρτητον Ἐκκλησίαν, ἀλλ' οἱ διάδοχοί του, ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἔτι ἀπολίτιστον κατάστασιν τῆς χώρας των καὶ ἐλπίζοντες ὠφέλειαν ἐκ τῆς μερίμνης τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν περὶ τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἠκολούθησαν τῷ παραδείγματι τοῦ Ἰαροσλάβου. Διὰ τοῦτο γίνεται αὐτοκέφαλος τὸ πρῶτον ἡ Ῥωσσικὴ Ἐκκλησία περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙϛΓ' αἰῶνος (1589), ὅτε ὁ τέως μητροπολίτης Μόσχας ἐγένετο Πατριάρχης Μόσχας ἐπὶ Ἱερεμίου τοῦ Β', ἣν πατριαρχικὴν ἀξίαν ἀντικατέστησε τῷ 1721 Πέτρος ὁ Μέγας διὰ τῆς Ἱερᾶς Διοικούσης Συνόδου, ἥτις ἑδρεύει νῦν ἐν Πετρουπόλει. Αὐτοκέφαλος ἐκηρύχθη ἀπὸ τοῦ 1740 καὶ ἡ Ἐκκλησία τῶν ἐν Αὐστρίᾳ ὀρθοδόξων, οἵτινες, ἀριθμούμενοι εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια, διῃρέθησαν ἔπειτα διοικητικῶς εἰς τρεῖς ἀνεξαρτήτους ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, τῶν ἐν Αὐστρίᾳ Σέρβων ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κάρλοβιτζ, τῶν ἐν Αὐστρίᾳ Βλάχων ὑπὸ τὸν Ἑρμαννσταδτ καὶ τῶν Ῥουθηνίων ἀρθαδόξων ὑπὸ τὸν Τζέρνοβιτζ. Πάντα ταῦτα ἐγένοντο συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διοικήσεως τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Ῥῶσσοι, οἱ ἐν Αὐστρίᾳ ὀρθόδοξοι, οἱ Βλάχοι, οἱ Σέρβοι, καὶ αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι, πολιτικῶς ἀνεξάρτητα κράτη ἀποτελοῦντες, ἔπρεπε νὰ ἔχωσι καὶ αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας. Καὶ οἱ Ἕλληνες διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, ἱδρύσαντες τῷ 1830 τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἦτο δυνατὸν εἰμὴ νὰ ζητήσωσι νὰ γίνῃ καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοκέφαλος. Ἔπρεπε καὶ ἐνταῦθα νὰ ἰσχύσωσιν αἱ αὐταὶ ἀρχαί, ἔπρεπε «τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ ἡ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν τάξις» καὶ οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους νὰ ἔχωσιν ἰδίαν ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Διὰ τοῦτο οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν Ἑλλήνων, καὶ πολιτικοὶ καὶ κληρικοὶ καὶ λόγιοι, ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας ἔπρεπε νὰ παρακολουθήσῃ καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας. Τῆς γνώμης ταύτης ὑπερεμάχησενῆδη ἀπὸ τοῦ 1821 ὁ μέγας Κοραῆς, ὁ πρῶτος τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν λογίων Ἑλλήνων (Πολιτικῶν Πραγματειῶν Κοραῆ παρὰ Θερειανῷ ἐν βίῳ Κοραῆ Γ' ρλα'). Μεταξὺ τῶν θερμοτέρων ὑποστηρικτῶν τῆς γνώμης ταύτης ἦσαν καὶ ὁ Φαρμακίδης, ὁ Βάμβας, ὁ Κωνσταντᾶς, ὁ Δούκας καὶ πάντες ἐν γένει οἱ διαπρεπέστατοι τῶν κληρικῶν ἡμῶν, καθὼς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς. Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὴν γνώμην πάντων τῶν εὖ φρονούντων καὶ συνῳδὰ πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς ἀρχάς, αἵτινες διεῖπον ἀνέκαθεν τὴν διοίκησιν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ συμφώνως πρὸς ὅσα ἐγένοντο καὶ εἰς ἄλλα Κράτη περιέχοντα Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας (ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ ἐν Αὐστρίᾳ), ἐκηρύχθη προσκλήσει τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἐν Ναυπλίῳ τῇ 22 Ἰουλίου τοῦ 1833 ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνέστη δὲ καὶ Σύνοδος ἐκ πέντε μελῶν, ἵνα ὡς ἀνωτάτη ἀνεξάρτητος ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ διευθύνῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, καὶ ἐξεδόθησαν καὶ οἱ περὶ τούτου ἀναγκαῖοι νόμοι, ὁ Καταστατικὸς τῆς Συνόδου, ὁ περὶ ἐπισκόπων, καὶ ἄλλοι. Ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη ἐπεκυρώθη καὶ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844 διὰ τῶν δύο πρώτων αὐτοῦ ἄρθρων, ἅτινα παρελήφθησαν καὶ ἐν τῷ Συντάγματι τοῦ 1864. Τὸ Καταστατικὸν τῆς Συνόδου τοῦ 1833 ἐτροποποιήθη ἐν τισι κατὰ τὸ 1852 κατόπιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου, δι' οὗ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀνεγνώρισε τὰ ἐν Ἑλλάδι γενόμενα, δεξάμενόν τινας τροποποιήσεις ζητηθείσας παρ' αὐτοῦ, οὐχὶ ὅμως πάσας, διότι κατὰ τὰς βάσεις αὐτοῦ ἔμεινε τὸ Καταστατικὸν τὸ αὐτό. Ἐν Ἑλλάδι λοιπὸν δὲν ἔγινε τῷ 1833 εἰ μὴ ὅ,τι ἔγινε καὶ εἰς ὅλον τὸν ὀρθόδοξον κόσμον. Ἔγινεν ὅ,τι ἔπρεπε νὰ γίνῃ, ὅ,τι ἐπέβαλλον οἱ κανόνες καὶ ἡ συνήθεια ἡ κρατήσασα ἐπὶ αἰῶνας ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὅ,τι ἔγινε πρὸ τοῦ 1833 ἢ μετὰ ταῦτα εἰς πάντας τοὺς Ὀρθοδόξους λαούς, Ῥώσσους, Ὀρθοδόξους Αὐστρίας, Βλάχους, Σέρβους καὶ λοιπούς. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ ἐξαίρεσιν. Ἐὰν δὲ ἐγίνετο ἡ ἐξαίρεσις αὕτη, θὰ ἦτο τοῦτο παρατράγῳδον, ἄτοπον, ἀνήκουστον καὶ πρωτοφανές, ὅλως δὲ ἀντιβαίνον εἰς τὰς τὴν διοίκησιν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διεπούσας ἀρχάς.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν ὅτι τὸ σύστημα τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν εἶναι τὸ ἀρχαιότατον καὶ τὸ ἀνέκαθεν ἐπικρατῆσαν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Νῦν θέλομεν προσπαθήσει νὰ ἀποδείξωμεν καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἰσχυρισμοῦ ἡμῶν, ὅτι ἤδη. τὸ σύστημα τοῦτο τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν εἶνε τὸ ἄριστον καὶ πολιτῶν καὶ ἀνυπολογίστων καλῶν πρόξενον, τὸ μόνον σῶζον καὶ ἀπὸ τοῦ παπικοῦ δεσποτισμοῦ τοῦ πιέζοντος τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀναρχίας καὶ ἀποσυνθέσεως, εἰς ἣν εὑρίσκονται αἱ προτεστάντικαι Ἐκκλησίαι.

Πρῶτον τὸ σύστημα τῶν αὐτοκεφάλων ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν προλαμβάνει εὐκολώτερον συγκρούσεις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας. Ὅταν Ἐκκλησία Κράτους τινὸς ὑπόκηται ὑπὸ πνευματικὸν ἀρχηγὸν εὑρισκόμενον ἐκτὸς τοῦ Κράτους τούτου ἐν ἄλλῃ ἐπικρατείᾳ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τελοῦντα ξένης κυβερνήσεως ἀδιαφόρου πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους ἐκείνου ἢ ἐχθρικῆς, ἢ ἀνήκοντα εἰς ξένην ἐθνικότητα ἐν γένει, εὐκολώτατα δύναται ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ Ἐκκλησία αὐτοῦ νὰ συγκρουῶνται συχνάκις. Ὁ ξένος ἀρχηγός, ὁ ἀδιαφόρως ἢ ἐχθρικῶς διακείμενος, δίδει διαταγὰς ἀδιαφορῶν ἂν θὰ ταράξωσι τὸ ξένον κράτος, ἂν θὰ προσκρούσωσιν εἰς συμφέροντα αὐτοῦ καιριώτατα πολλάκις, ἢ καὶ σκοπίμως ἐξ ἔχθρας ἐπιδιώκων νὰ παραβλάψῃ τὸ ξένον ἢ ἐχθρικὸν πρὸς αὐτὸν κράτος. Ἡ ἐγχώριος ἐθνικὴ τούναντίον ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, ἡ συνισταμένη ἐξ ἀνδρῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ αὐτὸ ἔθνος καὶ ὄντων πολιτῶν αὐτοῦ, ἐπειδὴ τὰ ἐθνικὰ τοῦ κράτους συμφέροντα εἶναι κοινὰ καὶ αὐτῶν συμφέροντα, καὶ ἐπειδὴ οἱ συνιστῶντες αὐτὴν ἔδωκαν ὅρκον ὡς ἀνήκοντες εἰς τὸ αὐτὸ κράτος καὶ ὡς ἐξασκοῦντες ἐν αὐτῷ ὡρισμένην ἐξουσίαν, νὰ ὑπο-

τάσσωνται εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ τόπου καὶ εἰς τοὺς νόμους τοῦ κράτους, θὰ προσπαθῇ πάντοτε ἐν τῇ διοικήσει της νὰ συμβιβάζῃ τὰ συμφέροντα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰ τοῦ κράτους συμφέροντα, καὶ θὰ ἀποφεύγῃ πάντοτε πᾶν ὅ,τι θὰ ἠπείλει νὰ ἀγάγῃ εἰς σύγκρουσιν πολιτείαν καὶ Ἐκκλησίαν. Ἡ ἀποφυγὴ δὲ αὕτη τοιούτων συγκρούσεων καὶ ἡ ἁρμονία Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἶναι μέγα εὐτύχημα καὶ δύναται νὰ προκαλέσῃ θαυμασίως τὰ συμφέροντα καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας. Ἡ κυριωτέρα κίτίς τῶν ἀεννάων συγκρούσεων τοῦ παπισμοῦ καὶ τοῦ καθολικοῦ κλήρου πρὸς τὰς κυβερνήσεις τῶν διαφόρων λαῶν προέρχεται κυρίως ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Πάπας, ὅστις εἶναι συνήθως Ἰταλὸς καὶ ὅστις εἶναι μετὰ τῶν συμβούλων του Καρδιναλίων καὶ τῶν αὐτὸν περιστοιχιζόντων καὶ αὐτὸν συνήθως κινούντων Ἰησουϊτῶν ξένος ἢ καὶ ἐχθρικῶς διακείμενος πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν ξένων κρατῶν, διατάσσει πολλάκις πράγματα, τὰ ὁποῖα, ὡς προσκρούοντα εἰς τὰ συμφέροντά των καὶ ἀντιβαίνοντα εἰς τὰς νομοθεσίας των, εἶναι ἀδύνατον ταῦτα νὰ δεχθῶσι. Διὰ τοῦτο αἰωνίως ἀκούομεν, ὅτι εἶναι ἐχθρικώτατα καὶ λίαν τεταμένα αἱ σχέσεις τοῦ Βατικανοῦ πρὸς τὰς Κυβερνήσεις τῶν διαφόρων λαῶν, σπανιώτατα δὲ ἡ οὐδέποτε ἐπικρατεῖ τελεία ἁρμονία. Τοῦτο θὰ συνέβαινε καὶ παρ' ἡμῖν· ἐὰν ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἤτο Πάπας τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔπεμπε διαταγὰς εἰς Βουλγαρίαν π. χ., ἢ Σερβίαν ἢ Βλαχίαν ἢ Ῥωσσίαν ἢ καὶ τὴν Ἑλλάδα αὐτήν, θὰ εἴχομεν καὶ ἡμεῖς τότε εἰς ὅλην τὴν γραμμὴν συγκρούσεις ἀεννάους Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας. Πρέπει νὰ ἦναι τυφλός τις, ἵνα μή, ἀντὶ τῆς διαρκοῦς ταύτης ἐμπολέμου καὶ ἐχθρικῆς καταστάσεως, ἐν ᾗ τελεῖ Κράτος καὶ Ἐκκλησία ἐν τῇ λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἥτις θὰ ἦτο ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει καὶ παρ' ἡμῖν, ἐὰν τὸ αὐτὸ σύστημα καὶ παρ' ἡμῖν ἐπεκράτει, προτιμῇ τὴν αἰωνίαν σχεδὸν καὶ συνήθως ἀδιατάρακτον (μετὰ μικρῶν ἀσημάντων ἐξαιρέσεων ἕνεκα ἐπουσιωδῶν διαφωνιῶν) ἁρμονίαν, ἥτις χαρακτηρίζει τὰς σχέσεις Κράτους καὶ Πολιτείας ἐν τοῖς ὀρθοδόξοις κράτεσιν, ἅτινα ἔχουσιν ἐθνικὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας. Δύναται νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία, ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο εἶναι ἀπειράκις προτιμώτερον τὸ σύστημα τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐπικρατοῦν τοῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος τῆς παπικῆς παντοδυναμίας;

Δεύτερον, τὸ σύστημα τῶν αὐτοκεφάλων ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν προσλίδει εἰς τὸν κλῆρον ἑκάστου ὀρθοδόξου λαοῦ ἐθνικὸν χαρακτῆρα. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ὁ κλῆρος παντὸς ὀρθοδόξου λαοῦ εἶναι ὁστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων του καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός του, εἶναι κλῆρος ἐθνικός, εἶναι κλῆρος συμμεριζόμενος καὶ τὰς χαρὰς καὶ τὰς λύπας τοῦ λαοῦ, εἶναι κλῆρος, ὅστις αἰσθάνεται καὶ ὁ λαός, τὰ συμφέροντα καὶ αἱ τύχαι τούτου εἶναι συμφέροντα καὶ τύχαι αὐτοῦ. Ἐργάζεται διὰ τοῦτο καὶ ἐκτελεῖ τὸ ἔργον του ἐν πνεύματι φιλικῷ πρὸς τὸ ἔθνος, εἰς ὃ ἀνήκει. Παρακολουθεῖ δὲ τὰς πνευματικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς προόδους του, ζῇ ἐν τῇ αὐτῇ πνευματικῇ ἀτμοσφαίρᾳ, ἐν τῷ αὐτῷ περιβάλλοντι, ἐκπαιδεύεται ἐν τοῖς κοινοῖς ἐθνικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις, τὴν δὲ ἀνωτάτην αὐτοῦ μόρφωσιν λαμβάνει ἐν τοῖς ἐθνικοῖς Πανεπιστημίοις, ἀναστρεφόμενος μετὰ τῆς ἄλλης ἐθνικῆς νεολαίας καὶ διδασκόμενος μετὰ τῶν ἄλλων θεολογικῶν μαθημάτων καὶ τὰ γενικὰ μαθήματα, ἅτινα πᾶς λόγιος πρέπει νὰ διακούσῃ, παρὰ τῶν καθηγητῶν τῶν ἐθνικῶν Πανεπιστημίων οὕτως ἐλευθέρως, ὥστε νὰ μὴ μένῃ αὐτῷ ἄγνωστος ἡ νεωτέρα ἀνάπτυξις τῶν ἐπιστημῶν. Οὕτως ἡ μόρφωσις τοῦ κλήρου τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας ἀποβαίνει ἐθνικὴ καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ τοιούτου κλήρου εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς σημερινὰς περιστάσεις καὶ τὴν σημερινὴν πρόοδον τῶν ἐθνῶν. Τὸ τοιοῦτο, τὸν τοιοῦτον δηλ. ἐθνικὸν χαρακτῆρα, δὲν παρατηρεῖ τις εἰς τὸν καθολικὸν κλῆρον τῶν διαφόρων καθολικῶν λαῶν. Ἐνῷ ὁ ὀρθόδοξος κληρικὸς εἶναι γνήσιος Ἕλλην, Ῥῶσσος, Σέρβος, Βλάχος, Βούλγαρος, ὁ καθολικὸς κληρικός, ὁποουδήποτε καὶ ἂν ἦναι, εἶναι παπικός, ἀνήκει πρὸ πάντων εἰς τὸν πάπαν, ἀποβλέπει εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ἀκολουθεῖ τὰ ἐκεῖθεν νεύματα, εἶναι ξένος πρὸς τὴν πατρίδα του, ξένος πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον, ἐκπαιδεύεται δὲ ἐν κληρικοῖς σεμιναρίοις κατὰ τὰς ἐκ Ῥώμης ὁδηγίας, διευθυνομένοις καὶ ὡς διὰ σιδηρῶν τειχῶν κεχωρισμένοις τῆς ἄλλης ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως, διδάσκεται πράγματα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ ἄλλου περὶ αὐτὸν κόσμου, διδάσκει δὲ καὶ αὐτὸς ἔπειτα ὑπὸ τοιοῦτο ἐχθρικὸν πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἐπιστήμην πνεῦμα, καὶ μένει ἐντελῶς ξένος πρὸς τὸ περιβάλλον αὐτόν. Τὰ δὲ συμφέροντα τῆς πατρίδος του, ἣν ἀπαρνεῖται ἐντελῶς, εἶναι τόσον ξένα εἰς αὐτόν, ὥστε πολλάκις κηρύττεται πόλεμος καὶ αὐτῶν τῶν ἱερωτάτων ἐθνικῶν ὑποθέσεων. Τοιοῦτος ἀντεθνικὸς καὶ ἀντιπατριωτικὸς θὰ ἀπέβαινε βεβαίως καὶ ὁ ὀρθόδοξος κλῆρος, ἂν εἴχομεν καὶ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ὀρθόδοξόν τινα Παπισμόν. Οἱ παντοῦ ὀρθόδοξοι κληρικοὶ θὰ ὑπηρέτουν τὰς τάσεις αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς τάσεις τοῦ ἔθνους των· θὰ ἀνήκον εἰς αὐτόν, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν πατρίδα των· θὰ ἐξεπαιδεύοντο κατὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῷ κέντρῳ, οὐχὶ δὲ κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ των· θὰ ἦσαν ξένοι πρὸς τὰς ἐθνικὰς τῶν λαῶν παραδόσεις. Ὁ Ῥωσσικός, ὁ Σερβικός, ὁ Βλαχικὸς κλῆρος δὲν θὰ ἦσαν ἐθνικοὶ κλῆροι, ὡς νῦν. Καὶ πάλιν ἐρωτῶμεν· δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία, ὅτι εἶναι μυριάκις προτιμότερον τὸ σύστημα τῶν ἐθνικῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὡς μορφοῦν κλῆρον φιλόπατριν καὶ ἐθνικόν, τοῦ παπικοῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος τοῦ κατ' ἀνάγκην πλάττοντος κλῆρον ἀντεθνικὸν καὶ ἀφιλόπατριν, ὡς εἶναι συνήθως (μετὰ ἐντίμων ἐννοεῖται ἐξαιρέσεων) ὁ δυτικὸς κλῆρος;

Τρίτον τὸ σύστημα τῶν αὐτοκεφάλων, ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν, καθιστᾷ τὸν κλῆρον ἀγαπητὸν τοῖς λαοῖς. Τοῦτο πηγάζει κατ' ἀνάγκην ἐκ τῶν ἀνωτέρω. Κλῆρον ἐθνικόν, ἐμπνεόμενον ὑπὸ πατριωτικῶν αἰσθημάτων, οὗτινος ἡ ἱστορία συνδέεται μετὰ τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους, περὶ τοῦ ὁποίου ἐκ τῶν προτέρων ὑπάρχει πεποίθησις, ὅτι οὐ μόνον δὲν θὰ πράξῃ τι κατὰ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀγωνισθῇ πάσῃ θυσίᾳ ὑπὲρ αὐτῶν, ἀγαπᾷ φυσικῷ τῷ λόγῳ ὁ λαός. Τοῦτο ἐξηγεῖ τὸ διὰ τί πανταχοῦ παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις λαοῖς εἶναι ἀγαπητὸς ὁ ὀρθόδοξος κλῆρος, παρὰ πᾶσαν τὴν ἀπαιδευσίαν μεγάλου μέρους αὐτοῦ, εἰς ἣν ἐγκατελίπομεν αὐτόν. Τὸ μῖσος, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει πρὸς τὸν κλῆρον, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ παρὰ πᾶσιν ὁ γνέει τοῖς καθολικοῖς κράτεσιν, εἶναι ἄγνωστον παρ' ἡμῖν. Ἐκεῖ μισεῖται συνήθως ὁ κλῆρος, διότι ὁ λαὸς δὲν ἔχει καμμίαν πεποίθησιν εἰς τὸ ἐθνικὸν φρόνημα αὐτοῦ, διότι πολλάκις ἀντετάχθη εἰς τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα, διότι καθ' ἑκάστην βλέπει τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ἀντιστρατευομένην καὶ συγκρουομένην πρὸς τὴν ἐθνικὴν κυβέρνησιν. Καὶ ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ὅτι ἐστίαι τοῦ ὀλισμοῦ καὶ τῆς ἔχθρας κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ εἶναι αἱ καθολικαὶ κυρίως χῶραι. Τὴν ἀγάπην ταύτην τοῦ λαοῦ ἤθελεν ἀπολέσει καὶ ὁ ὀρθόδοξος κλῆρος, ἂν ἔπαυεν ὢν ἐθνικός, ἂν ἐξηρτᾶτο ἐξωθεν ἐξ ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς καὶ ὑπηρέτει αὐτήν, ἂν ἐμορφοῦτο οὕτως, ὥστε νὰ ἀνήκῃ οὐχὶ εἰς τὸ ἔθνος του ἕκαστος, ἀλλ' εἰς τὸν ἐξωτερικὸν ἀρχηγόν, οὗ τινος αἱ τάσεις πολλάκις θὰ ἦσαν ἀδιάφοροι ἢ ἐχθρικαὶ πρὸς τὰς ἐθνικὰς τάσεις τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἤθελεν ἐνεργεῖ. Θὰ ἀνεφαίνετο καὶ παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς λαοῖς τότε τὸ αὐτὸ μῖσος, ἡ αὐτὴ δυσπιστία, ἡ αὐτὴ ἀποστροφὴ καὶ πρὸς τὸν ἡμέτερον κλῆρον, ἥτις παρατηρεῖται εἰς τὰς καθολικὰς χώρας, θὰ ἐγεννᾶτο δὲ κατὰ μικρὸν καὶ παρ' ἡμῖν τὸ ἐχθρικὸν ἐκεῖνο καὶ πρὸς τὸν χριστιανισμὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον βλέπει τις ἐν Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις καθολικοῖς λαοῖς. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο μένει καμμία ἀμφιβολία ὅτι εἶναι μυριάκις προτιμότερον τὸ σύστημα τῶν ἐθνικῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, τὸ ὁποῖον πλάττει κλῆρον ἀγαπητὸν τοῖς λαοῖς καὶ καθιστᾷ συνεπῶς καὶ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν ἀγαπητήν, τοῦ παπικοῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος τοῦ δημιουργοῦντος κλῆρον μισητὸν καὶ ἀπεχθῆ καὶ ὠθοῦντος εἰς μῖσος καὶ ἀποστροφὴν καὶ πρὸς αὐτὴν ἀκόμη τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἅτινα βλέπομεν ἐν τῇ δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν ταῖς καθολικαῖς χώραις;

(Ἕπεται τὸ τέλος) **Ἀ. Διομήδης Κυριακός.**

Ο ΑΠΟΓΟΝΟΣ ΤΟΥ ΠΙΘΗΚΟΥ

ΧΑΡΑΚΤΗΡ

ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ ΜΙΑΝ

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς.
ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ μνηστή του.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ 180).

Εὐφροσύνη (ἀμαείσελθοῦσα). Καλημέρα, Δημητράκη.

Δημήτριος. (τιθέμενος πρὸ τῆς μαίμουῦς). Καλημέρα, ἀγαπητή μου, καλημέρα. Ἀλλὰ πῶς ἐδῶ; Ἐδῶ εἶνε πλῆξις· ὁρίσατε εἰς τὴν σάλαν.

Εὐφροσύνη. Καλήτερα ἐδῶ, ὅπου εἶμεθα μόνοι· ἔχω κάτι νὰ σὲ εἰπῶ. (προσβλέπουσα τὴν βιβλιοθήκην) Ἀ! Ἔχεις λαμπρὰν βιβλιοθήκην, Δημητράκη. Κύταξε! Πόσοι τόμοι καὶ τί εὔχαρρα δεμένοι! Προδίδουν τὴν καλαισθησίαν τοῦ κατόχου των.

Δημήτριος. Οἱ τόμοι αὐτοὶ κουράζουν, Εὐφροσύνη, καὶ θέλω νὰ τοὺς λησμονήσω εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἰδικῆς σου θέας μόνης καὶ συνομιλίας. Ἡ ἀγαπωμένη μορφὴ εἶνε τὸ μόνον βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον, ὅσῳ περισσότερον ἐγκύπτομεν, τόσῳ περισσότερον τερπόμεθα. Ἄς ὑπάγωμεν εἰς τὴν σάλαν, Εὐφροσύνη. Ἐκεῖ, ἐν μέσῳ τῶν ἀνθέων καὶ τῶν εἰκόνων, σὺ θὰ εἶσαι τὸ ὡραιότερον ἄνθος καὶ ἡ λαμπροτέρα εἰκών, εἰκὼν ζῶσα, ὑπέροχος, ἀπαράμιλλος. Ὁ Ἀπελλῆς θὰ τὴν ἐζήλευε, καὶ ὁ Ῥαφαὴλ θὰ τὴν ἐφθόνει.

Εὐφροσύνη. Ἀνέγνωσα κάπου, ὅτι ὅστις λέγῃ ἐμπρὸς πολλά, λησμονεῖ πολὺ ὀπίσω.

Δημήτριος. Εὐφροσύνη, μὲ ἀδικεῖς. Τὸ μέρος ἐδῶ εἶνε σκυθρωπόν, καὶ ἐμπνέει ἰδέας παραδόξους. Ἄς ὑπάγωμεν εἰς τὴν σάλαν.

Εὐφροσύνη (βλέπουσα τὴν οὐρὰν τῆς μαίμουῦς): μπά! μπά! καλὲ τί εἶνε ἐδῶ; Μία οὐρά! Ἔχομεν λοιπὸν καὶ τρίτον; Γιὰ νὰ ἰδῶ. (ὁ Δημήτριος παραμερίζει) Πτωχὸν ζῶον! Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ μητέρα τὸ ἐκτύπησεν, ἤρχισα νὰ τὸ συμπαθῶ.

Δημήτριος. Καὶ μὲ τί τὸ ἐκτύπησεν, Εὐφροσύνη;

Εὐφροσύνη. Μὲ μίαν μεγάλην τσιμπίδαν. Εἶχε θυμώσει ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Κώσταν, καὶ ὠργισμένη ὡς ἦτο, ἐξεθύμανε στὸ κεφάλι τοῦ ζώου.

Δημήτριος. Καὶ δὲν τὴν διηύθυνε καλήτερα τὴν τσιμπίδα στὸ κεφάλι ἐκείνου τοῦ ἐλεεινοῦ καὶ προστύχου ὑπηρέτου;

Εὐφροσύνη. Ποῦ εἶνε αὐτός;

Δημήτριος. Τὸν ἀπεδίωξα.

Εὐφροσύνη. Καὶ διατί; Ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἐστερεῖτο πνεύματος. Ἐγὼ μάλιστα καὶ τὸν εὐγνωμονῶ.

Δημήτριος. Τὸν εὐγνωμονεῖτε; σεῖς;

Εὐφροσύνη. Ναί· διότι μ' ἐπλησίασε περισσότερον πρὸς σέ. Χάρις εἰς αὐτόν, ἐγνώρισα τὰς περὶ καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου ἰδέας σου, καὶ ἡ ψυχή σου δὲν μοι εἶνε πλέον δίδυμον ξένη, καθὼς πρίν.

Δημήτριος. Ὥστε εἶσαι σύμφωνος;

Εὐφροσύνη. Καθ' ὅλα. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν κατέχω εἰμὴ τὰς γενικὰς ἀρχάς. Ἀλλ' ὁ κύριος θὰ ἔχῃ βέβαια τὴν καλωσύνην νὰ συμπληρώσῃ ὅ,τι ἤρχισε τόσον ἐπιτυχῶς ὁ ὑπηρέτης.

Δημήτριος. Εὐφροσύνη, σὲ εὐγνωμονῶ. Δὲν πιστεύω εἰς τὸν παράδεισον, ἀλλ' ὅ,τι τὴν στιγμὴν αὐτὴν αἰσθάνομαι εἶνε ἀνώτερον ἀπὸ πᾶν ὅ,τι θὰ ἠδύνατο ὁ παράδεισος νὰ δώσῃ. Μόνον λυποῦμαι, διότι ἐδίωξα τὸν Κώσταν· εἶνε ἔξυπνος, καὶ ἂν τὸν ἐκέρδιζα, τὸ ἀπόκτημα θὰ ἦτο μέγα. Τότε ἠδυνάμεθα νὰ ῥιφθῶμεν ἀποτελεσματικῶς εἰς τὸν

ἀγῶνα· ἐγὼ διὰ τοὺς μᾶλλον ἀνεπτυγμένους· ὁ Κώστας διὰ τὸν λαόν· καὶ σύ, Εὐφροσύνη μου, διὰ τὸ γυναικεῖον φῦλον. Ὁποῖον λαμπρὸν ἔργον! Ὁποία ἐξαισία ἀποστολή!

Εὐφροσύνη. (γελῶσα). Καὶ τοιουτοτρόπως θὰ ἠδύνατο ὁ κόσμος, ὅταν θὰ μᾶς ἔβλεπε, νὰ μᾶς δακτυλοδεικτῇ καὶ νὰ λέγῃ: «Ἴδου τὸ ζεύγος τῶν πιθηκαποστόλων».

Δημήτριος. Δηλαδὴ αὐτὰ ἠμπορεῖ νὰ ἦνε μία λέξις. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα θὰ ἦνε ὅτι θὰ εἴμεθα ἀπόστολοι τῆς ἀληθείας, τοῦ φωτός, τῆς ἐπιστήμης, τῶν νέων ἰδεῶν, τοῦ νέου πνεύματος.

Εὐφροσύνη. Ἤθελα νὰ ἤξευρα, Δημητράκη. Ἡ μαῖμοῦ σκέπτεται περὶ ἀθανασίας ψυχῆς; Ὅταν μέσα εἰς τὰ δάσος ἀναβαίνῃ ἐπάνω εἰς τὰ δένδρα, καὶ ἐν ὥρᾳ νυκτὸς τὰ ἄστρα ρεγγοβολοῦν, εἰς τὸ στερέωμα, νὰ τῆς ἔρχεται ἰδέα τις περὶ Θεοῦ;

Δημήτριος. Ἀθανασία τῆς ψυχῆς καὶ Θεός! Ἐκκρίσεις πειθολογικαὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου. Ἡ φύσις ἔχει προστατεύσει τὰ λοιπὰ ζῶα ἀπὸ τοιαύτας νόσους.

Εὐφροσύνη. Καὶ ὅμως εἶνε ὡραῖος ὁ Φαῖδων τοῦ Πλάτωνος. Ἀλήθεια, τί ἰδέαν ἔχεις διὰ τὸν Σωκράτη;

Δημήτριος. Ὁ Jules Soury τὸ εἶπεν· ἦτο ἕνας φρενοπαθής.

Εὐφροσύνη. Καὶ διὰ τὸν Πλάτωνα;

Δημήτριος. Ἦτο ἕνας ἐδιόρθωτος ἰδεολόγος καὶ φαντασιοκόπος.

Εὐφροσύνη. Διὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλη;

Δημήτριος. Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον εἶπεν ὀρθῶς, εἶνε ὅτι οὐδὲν ἐν τῷ νῷ, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει.

Εὐφροσύνη. Δημητράκη, ἔμαθες μίαν θλιβερὰν εἴδησιν; Ἡ Ἀσπασία ηὐτοκτόνησε.

Δημήτριος. Ἀνωμαλία τῶν ἐγκεφαλικῶν κυττάρων.

Εὐφροσύνη. Ὄχι διατάραξις ψυχῆς;

Δημήτριος. Ἡ διατάραξις τῆς λεγομένης ψυχῆς εἶνε ἡ συνέπεια τῆς διαταράξεως τῶν μορίων τοῦ ἐγκεφάλου.

Εὐφροσύνη. Καὶ ὅμως ἡ δυστυχὴς Ἀσπασία εἶχεν ἐν μέρει δίκαιον. Λέγουν ὅτι ἠπατήθη καὶ ἐγκατελείφθη. Ἐὰν ἤξευρα τὸ τέρας, τὸ ὁποῖον τὴν ἠπάτησε καὶ εἶχα τὴν δύναμιν, θὰ τὴν ἐξεδικούμην.

Δημήτριος (καθ' ἑαυτόν). Νὰ τῆς εἴπω καθαρὰ ὅλα τὰ φρονήματά μου; ἢ μήπως ἦνε ἀκομη πρόωρον; Ἂς τὰ εἴπω. Μόνη της ἄλλως τε μοὶ ἐδήλωσεν, ὅτι εἶνε σύμφωνος μαζί μου εἰς τὰς γενικὰς ἀρχάς· ὥστε δὲν ἔχω νὰ φοβοῦμαι ἀπὸ παρεξηγήσεις. (γεγωνυῖᾳ τῇ φωνῇ) Εὐφροσύνη, εἶσαι ἰσχυρὸν πνεῦμα, καὶ πρὸς σὲ δύναται νὰ λεχθῇ μὲ ἀφοβίαν ὅλη ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἐπιστήμη δὲν παραδέχεται τὴν ὑπαρξιν ἐγκλήματος. Πᾶν τὸ γινόμενον εἶνε ἀποτέλεσμα ἀνάγκης, καὶ ἡ ἀνάγκη δὲν ἔχει καταλογισμόν.

Εὐφροσύνη. Ὥστε ὁ φόνος δὲν εἶνε ἔγκλημα;

Δημήτριος. Εἶνε μία πρᾶξις καταστρεπτική, ἀλλ' ἔγκλημα ὄχι, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ὁ ἐγκληματίας. Πνίγει ἡ θάλασσα, φονεύει καταπίπτων βράχος. Δύνασαι νὰ μεμφθῇς τὸ κῦμα; νὰ κατακρίνῃς τὸν λίθον; Ὑπάρχει ἀποτέλεσμα λυπηρόν, ἀλλ' ἐνοχὴ οὐδαμῶς.

Εὐφροσύνη. Ὥστε καὶ ἡ παρακπλάνησις μιᾶς κόρης εἶνε πρᾶξις ἀνεύθυνος;

Δημήτριος. Βεβαίως· ἐδῶ μάλιστα πολὺ περισσότερον· ὁ ἀφαιρῶν τὴν ζωὴν προσβάλλει πραγματικόν τι ἀντικείμενον· ἐνῷ ὁ παραπλανῶν μίαν κόρην. . .

Εὐφροσύνη. Δὲν προσβάλλει τὴν τιμήν της;

Δημήτριος. Κατὰ κοινωνικὸν πλάσμα, ναί· ἀλλὰ πραγματικῶς ὄχι. Εἰς τὴν φύσιν εὑρίσκομεν τιμήν; Ἡ προσβολὴ κατὰ τῶν ἠθῶν εἶνε ἔγκλημα ἄγνωστον εἰς ὅλην τὴν μεγάλην κλίμακα τῆς ζωολογικῆς τάξεως. Ἡ φύσις δὲν ἔδωκεν ἁπλῶς λειτουργίας εἰς τὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιβαλε. Τὸ ὑπακούειν λοιπὸν εἰς τὴν φύσιν εἶνε ἐνοχον; εἶνε ἀτιμία;

Εὐφροσύνη. Εἰπέ μοι, Δημητράκη, μὲ ὅλην τὴν ἐλευθερίαν· ἂν εἶχες κόρην, θὰ ἀνεγνώριζες δι' αὐτὴν τὸ κῦρος τῆς τοιαύτης θεωρίας;

Δημήτριος. Μήπως ἡ κόρη μου δὲν θὰ ἦτο τέκνον τῆς αὐτῆς φύσεως; Συνορρυοῦσαι, Εὐφροσύνη; Ἡσύχασε· θὰ εὕρισκον τὸ μέσον νὰ προφυλάξω τὴν κόρην μου ἀπὸ τὰ λεγόμενα ὀλισθήματα.

Εὐφροσύνη. Καὶ πῶς; αἱ λειτουργίαι τῆς φύσεως θὰ ἐξουδετεροῦντο δι' αὐτήν;

Δημήτριος. Ὄχι, ἀλλὰ θὰ μετερρυθμίζοντο. Καὶ ἡ φύσις θὰ ἐνικᾶτο διὰ τῆς φύσεως.

Εὐφροσύνη. Δὲν ἐννοῶ.

Δημήτριος. Ἐξηγοῦμαι· πᾶν ὅ,τι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ γίνεται εἶνε ἀπόρροια ὀλικῶν συνδυασμῶν καὶ κινήσεων. Ἐγὼ λοιπὸν θὰ ἐρρύθμιζα τὰς κινήσεις ταύτας, παρέχων εἰς τὴν κόρην μου συνδυασμὸν καταλλήλων τροφῶν. Τὸ σύστημα τῶν τροφῶν εἶνε ἡ βάσις πάσης ἀνατροφῆς. Οὕτω τὰ μόρια τοῦ ἐγκεφάλου της θὰ ἦσαν τοιαύτης ποιότητος καὶ τοιούτου συνδυασμοῦ, ὥστε θὰ ἦτο σώφρων κόρη ἐξ ἐπιβολῆς τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμοῦ της. Καὶ τοιουτοτρόπως τὸ μαγειρεῖον θὰ κατώρθωνεν ἀσφαλῶς καὶ δι' αὐτῆς πάλιν τῆς φύσεως ὅ,τι ὁ χριστιανισμὸς ἐναντίον τῆς φωνῆς τῆς φύσεως ζητεῖ ματαίως νὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Εὐφροσύνη. Σύ, Δημητράκη, ἐφήρμοσες τὸ σύστημα τοῦτο εἰς τὸν ἑαυτόν σου; Ἤθελα νὰ ἐμάνθανα.

Δημήτριος (μειδιῶν). Κανένα κέντημα ζηλοτυπίας, Εὐφροσύνη;

Εὐφροσύνη. Ἀ! ὄχι. Εἶμαι ἀνωτέρα ἀπὸ τοιαύτας ἀδυναμίας. Ἁπλῆ περιέργεια.

Δημήτριος. Δηλαδὴ ἐγὼ φρονῶ, ὅτι τὸ σύστημα τῶν τροφῶν τῶν καταλλήλων νὰ τρέψῃ τὸν ὀργανισμὸν πρὸς τὴν σωφροσύνην, δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς γυναῖκας, διότι ἐπ' αὐτῶν βαρύνουσιν ἰδίως αἱ κοινωνικαὶ ἀπαιτήσεις. Ἀλλὰ δι' ἕνα ἄνδρα τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Ἡ κοινὴ συνείδησις σήμερον ἐχειραφετήθη κατὰ μέγα μέρος ὡς πρὸς τοὺς ἄνδρας. Ὅπου μία γυνὴ εἶνε ἠναγκασμένη νὰ προσέχῃ, εἰς ἄνδρ δύναται νὰ τολμᾷ. (ἡ Εὐφροσύνη δακρύει· ὁ Δημήτριος ἐρχόμενος πλησιέστερον) Εὐφροσύνη μου, δακρύεις; μήπως σ' ἐλύπησα; Ἐγὼ σὲ κατηχῶ εἰς τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης.

Εὐφροσύνη. Δημητράκη, συγγνώμην. Συγγνώμην, διότι, παρασυρθεῖσα ἀπὸ τὴν σοφήν σου διδασκαλίαν σου, δὲν σοι ἀνεκοίνωσα ἀμέσως....

Δημήτριος (μετ' ἐκπλήξεως). Τί;

Εὐφροσύνη. Τὴν συμφοράν, ἥτις μᾶς ἀνηγγέλθη.

Δημήτριος. Σᾶς ἀνηγγέλθη συμφορά; Μήπως κανεὶς θάνατος; Συγγενής σας τις ἴσως... Αἴ! ἀγαπητή μου, κοινὴ ἡ τύχη καὶ τὸ τέλος.

Εὐφροσύνη. Ὄχι τοιοῦτο, ἄλλο.

Δημήτριος. Τίποτε σπουδαιότερον; Ἀνυπομονῶ.

Εὐφροσύνη. Ὁ θεῖός μου ἐπτώχευσε.

Δημήτριος (γελῶν). Αὐτὸ λοιπὸν ἦτο ὅλον; Καὶ διατί νὰ μοῦ ζητῇς συγγνώμην δι' αὐτό; Μήπως σὺ προκάλεσες τὴν πτώχευσίν του;

Εὐφροσύνη. Ἀλλὰ λησμονεῖς, ὅτι εἰς αὐτὸν εἶνε κατατεθειμένη ἡ προῖξ μου;

Δημήτριος (ὠχριῶν) Ἀ! Τότε τὸ πρᾶγμα διαφέρει.

(Μετὰ τινα στιγμὴν) Καὶ ἠλαττώθη πολὺ ἡ προῖξ σου; Ἔχετε πληροφορίας;

Εὐφροσύνη. Ὑπολογίζεται ἡ εἰς αὐτὴν ζημία μέχρι δεκαπέντε χιλιάδων.

Δημήτριος. Δραχμῶν;

Εὐφροσύνη. Ὄχι· γρουσῶν φράγκων.

Δημήτριος (βηματίζων σύννους). Τότε τὸ πρᾶγμα γίνεται πολὺ σπουδαιότερον. (ἵσταται σιωπῶν καὶ κύπτων πρὸς τὸ πάτωμα.)

Εὐφροσύνη. Τί νὰ κάμωμεν τώρα, Δημητράκη; Ποῖα μέτρα νὰ λάβωμεν; Ἡ μητέρα εἶνε ἀσθενής, καὶ ἡ εἴδησις τὴν συνέτριψεν· ὀλίγοι κακοὶ λόγοι σου θὰ τὴν παραγόρουν.

Δημήτριος (μετά τινος ψυχροτήτος). Εἶνε θετικὴ ἡ εἴδησις;

Εὐφροσύνη. Βεβαιοτάτη.

Δημήτριος. Τότε, δεσποινίς, οἱ ὅροι ἀλλάζουν. Βεβαίως λυποῦμαι πολὺ διὰ τὸ ἀτύχημα, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ μὴ τὸ λάβω ὑπ' ὄψιν. Θὰ σκεφθῶ.

Εὐφροσύνη. Τί;

Δημήτριος. Βλέπετε, δεσποινίς, ὅτι οἱ ὅροι τῶν πραγμάτων ἤλλαξαν.

Εὐφροσύνη. Μὰ τί εἶνε αὐτά, Δημητράκη; Ἔτσι ἐξαφνα, διὰ μιᾶς; τί εἶνε αὐτὸ τό, δεσποινίς; Καὶ ἐκεῖνο πάλιν τό, βλέπετε; Δὲν εἶμαι λοιπὸν ἡ Εὐφροσύνη σου;

Δημήτριος. Δεσποινίς, δὲν ἔχετε ἀκόμη πεῖραν τοῦ κόσμου. Μεταξὺ προικὸς καὶ γυναικὸς ὑπάρχει στενοτάτη σχέσις. Καὶ ὅταν ἡ προῖξ καταπίπτῃ...

Εὐφροσύνη. Ἡ μνηστὴ ἀπωθεῖται;

Δημήτριος. Δηλαδὴ παρουσιάζεται περίστασις σοβαρᾶς σκέψεως. Ἐὰν ἡ ζημία ἦτο δύο, τριῶν, τεσσάρων, πέντε ἐπὶ τέλους χιλιάδων δραχμῶν, τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτο καὶ πάλιν σοβαρόν, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσον. Δεκαπέντε ὅμως χιλιάδες φράγκων χρυσῶν, καὶ μὲ τὴν τόσην ὑψωσιν τοῦ φράγκου!

Εὐφροσύνη. Ἀλλὰ πάλιν μένει ἀσφαλὲς ποσὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδων φράγκων.

Δημήτριος. Διὰ τὴν Ἑλένην Λουκᾶ μοὶ προσέφεραν πρὸ δύο ἡμερῶν ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων.

Εὐφροσύνη. Ὥστε;

Δημήτριος. Ὥστε, δεσποινίς, θὰ σκεφθῶ. Εἰς δὲ τὴν κυρίαν μητέρα σας προσφέρετε τὰ σέβη μου, καὶ συγχρόνως προσπαθήσατε, μὲ τρόπον πάντοτε βέβαια, νὰ τὴν προδιαθέσητε. Τὸ πᾶν, βλέπετε, ὑπόκειται εἰς τὸν νόμον τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀνάγκης, ἤτοι τῆς ἰσχύος. Καὶ ὁ ἀριθμὸς ἑκατὸν εἶνε ἰσχυρότερος ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν ὀγδοήκοντα.

Εὐφροσύνη. (εὔθυμος) Κύριε Δημήτριε, σᾶς ἐγέλασα.

Δημήτριος (καθ' ἑαυτόν). Τὴν πονηρόν! Ἔσπευσα, βλέπω. Καὶ δὲν εἶμαι βέβαιος καὶ διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς προικὸς τῆς δεσποινίδος Λουκᾶ. Τὸ φρονιμώτερον εἶνε νὰ διορθώσω τὰ πράγματα μὲ τὴν Εὐφροσύνην. (Γεγωνυῖᾳ τῇ φωνῇ) Εὐφροσύνη μου, κ' ἐγὼ σ' ἐγέλασα. Ἠθέλησα νὰ παίξω. (ζητεῖ νὰ τὴν θωπεύσῃ εἰς τὸν ὦμον).

Εὐφροσύνη (ἀποσυρομένη). Κύριε Δημήτριε, ἡ προῖξ μου διὰ τῆς κληρονομίας ἑνὸς ἀδελφοῦ τοῦ πατρός μου ηὔξησε κατὰ πεντήκοντα χιλιάδας φράγκων χρυσῶν, τὰ ὁποῖα καθιστᾷ πολυτιμότερα ἡ σημερινὴ ὕψωσις τοῦ φράγκου.

Δημήτριος. Ἀγγελέ μου!

Εὐφροσύνη. Κύριε Δημήτριε, χαίρετε. Ἡ Ἑλένη Λουκᾶ σᾶς περιμένει (κινεῖται διὰ νὰ ἐξέλθῃ).

Δημήτριος. Εὐφροσύνη μου, τί κάμνεις; στάσου. Ἠθέλησα νὰ ἀστειευθῶ· μήπως καὶ σὺ δὲν ἠστειεύθης;

Εὐφροσύνη. Ἐγώ; Διόλου. Σᾶς ἔστησα παγίδα, καὶ εὐγνωμονῶ τὸν Θεόν, διότι ἐπιελήφθητε. Τὸ ποιὸν τῶν ἀρχῶν σας δὲν μ' ἐνεθάρρυνε ποσῶς διὰ τὸ ποιὸν τοῦ ἀτόμου σας. Ἡ οἰκογένεια στηρίζεται εἰς τὴν τιμήν, εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὴν θρησκείαν, καὶ σεῖς ἀπεγνωκάστε τὸν ἑαυτόν σας ἀπὸ ὅλα ταῦτα. Μὲ τοιαύτας ἀρχὰς ἠδύνασθε νὰ προδίδητε τὴν συζύγικήν σας πίστιν, καὶ ἐγὼ ἀνήκω ὁλοψύχως εἰς θρησκείαν, ἥτις ἀπαιτεῖ τόσον ἀπὸ τὸν ἄνδρα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκα, τίμιον τὸν γάμον καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον. Ἐγὼ θέλω ν' ἀποστήσω τέκνα χαλινωμένα μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἀγνὰ διὰ τῆς ἀγάπης τῆς ἀρετῆς, καὶ σεῖς ὑπάγετε τὰ πάντα εἰς τὰς κτηνώδεις ἀπαιτήσεις μιᾶς φύσεως ἀποκλειστικῶς σαρκικῆς, τῆς ὁποίας τὴν ρύθμισιν περιμένετε ἀπὸ τὰ εἰσαγόμενα καὶ ἐξαγόμενα τοῦ μαγειρείου. Εἴμεθα, βλέπετε, ἀνόμοιοι, καὶ ἐγώ, σᾶς τὸ ὁμολογῶ, δὲν θὰ ἡδυνάμην ποτὲ νὰ συμβιβασθῶ μαζί σας. Διὰ τοῦτο χαίρετε. (προχωρεῖ πρὸς τὴν θύραν)

Δημήτριος. Εὐφροσύνη, θὰ μετανοήσῃς. Συλλογίσου τί θέλεις νὰ κάμῃς· νὰ χάσῃς ἕνα καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου.

Εὐφροσύνη (ἀπὸ τῆς θύρας). Μὲ συγχωρεῖτε· συνέβη παρεξήγησις· ἐγὼ ἐννόουν νὰ λάβω ἄνδρα ὡς σύζυγον· δὲν ἤξευρα ὅτι εἶχε παρουσιασθῆ ἐμπρός μου ἕνας **ἀπόγονος τοῦ πιθήκου**. (φεύγει)

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ΠΑΥΛΟΣ

Δημήτριος (μόνος). Εἶνε, βλέπω, μία γλωσσοῦ καὶ ἀνάγωγος. Καὶ ἴσως δὲν πρέπει νὰ μὲ παρελκύσῃ τὸ πρᾶγμα. Ἀλλ' ἡ αὔξησις τῆς προικός της κατὰ πεντήκοντα χιλιάδας χρυσῶν φράγκων, τῆς σημερινῆς μάλιστα διατιμήσεως, κάμνει τὴν ἀπώλειαν ὁπωσδήποτε ἀξίαν λόγου. Ἂς ἦνε. Πάρ' ὅλην μου τὴν ἐπιστήμην, ἔκαμα λάθος. Ὁ γυναικεῖος νοῦς εἶνε φύσει ἀσθενὴς καὶ πονηρός, καὶ δὲν ἔπρεπε μήτε νὰ ἐμπιστευθῶ, μήτε νὰ ἐκθέσω πρὸς αὐτὴν τὰς δοξασίας μου πρὸ τοῦ γάμου. Ἐν τούτοις τὰ γενόμενα δὲν ἀπογίνονται, ἡ δὲ θέσις μου μοὶ ἐγγυᾶται ὅτι μία καλὴ προῖξ δὲν θὰ χαθῇ καὶ διὰ τὸ μέλλον. (Εἰσέρχεται ὁ ἰατρὸς Παῦλος). Καλῶς τον τὸν ἀγαπητὸν Παῦλον.

Παῦλος. Ἔρχομαι νὰ ὑποβάλω παράπονα.

Δημήτριος. Νὰ μὲ συγχωρῇς, καϋμένε· ἐλησμόνησα. Πῶς ἔχει ὁ ἀσθενής σου;

Παῦλος. Χειροτερεύει. Καὶ ἔχουν μεγάλην ἀγανάκτησιν ἐναντίον σας, ἐπειδὴ δὲν ἤλθετε.

Δημήτριος. Πρέπει νὰ μὲ δικαιολογήσῃς. Ἄλλως τε καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἔλθω. Εἶχα ἐδῶ τὴν ἐξαδέλφην σου.

Παῦλος. Τὴν συνήντησα. Καί μοι εἶπεν ἐν συντόμῳ τὰ πάντα.

Δημήτριος. Καὶ δὲν προσεπάθησες νὰ τὴν μεταπείσῃς;

Παῦλος. Εἶνε ἀμετάπειστος. Εἶχε μάλιστα καὶ ἐναντίον μου.

Δημήτριος. Διατί;

Παῦλος. Διότι, λέγει, δὲν ἐρρόντισα νὰ τῆς εἴπω προηγουμένως ὅτι εἶσθε ὑλιστὴς καὶ Δαρβινιστής.

Δημήτριος. Δηλαδὴ ἀλλοίμονον εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἂν ἡ ἐξαδέλφη σου ἐγίνετο κριτής της. Ἀλλὰ ταχέως θὰ ἀνεδεικνύετο ὁ δήμιός της.

Παῦλος. Μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς ἐκφρασθῶ ἐλευθέρως;

Δημήτριος. Τὸ ἐπιθυμῶ μάλιστα.

Παῦλος. Δὲν δύναμαι νὰ σᾶς ἀποκρύψω, ὅτι λυποῦμαι δι' ὅ,τι ἔγεινε, τόσῳ μᾶλλον, καθόσον φρονῶ ὅτι ἐχάσατε

μίαν καλὴν νύμφην, χωρὶς νὰ προσφέρητε εἰς τὴν περίστασιν ταύτην καμμίαν ἐκδούλευσιν πρὸς τὴν ἐπιστήμην. Ὁ ὑλισμὸς εἶνε ἓν ψεῦδος, καὶ ὁ Δαρβινισμὸς κάτι χειρότερον παρὰ πλάνη.

Δημήτριος. Παῦλε, εἶσαι νεκρὸς κάμαρη, καὶ σπεύδεις· ἀργότερα θὰ γείνῃς εἰκειότερος πρὸς τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης.

Παῦλος. Συγγνώμην, κ. καθηγητά· ἀναγνωρίζω τὴν ἐπιστημονικήν σας ὑπεροχὴν ἀπὸ ἰατρικῆς ἀπόψεως, ἀλλ' εἰς τὰ φιλοσοφικὰ ζητήματα θέλετέ μοι ἐπιτρέψει νὰ σᾶς εἴπω ὅτι πλανᾶσθε. Ὅ,τι εἶπεν ἡ ἐπιστήμη δύναται νὰ τὸ γνωρίζωσι σήμερον καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Γυμνασίων, καὶ τὰ ἐξαγόμενά της καταδικάζουσιν ἀκριβῶς τὰ ὑλιστικὰ καὶ δαρβινικὰ θεωρήματα.

Δημήτριος. Σὲ συγχαίρω διὰ τὰς γνώσεις σου.

Παῦλος. Αἱ εἰρωνεῖαι δὲν λύουν τὰ ζητήματα. Ὅ,τι ἐγὼ γνωρίζω, τὸ γνωρίζετε κάλλιστα καὶ σεῖς, κρῖμα δὲ εἶνε ὅτι δὲν θέλετε νὰ τὸ ἐπωφεληθῆτε. Ὁ Παστὲρ ἐγανδάκωσε διὰ παντὸς τὸν ὑλισμόν σας. Ὅταν ἦνε ἀποδεδειγμένον διὰ τῶν πειραμάτων του ὅτι ἡ κύτόματος τῆς ζωῆς γένεσις εἶνε ἓν ψεῦδος, ἡ παραγωγὴ τῆς ζωῆς ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ἀπομένει ἀλήθεια πειραματικῶς βεβαιωμένη. Καὶ ὅταν ἡ ζωολογικὴ πεῖρα ἀποδεικνύῃ τὸ σταθερόν, τὸ ἄτρεπτον, τὸ ἄκαμπτον, τὸ ἀμετάβλητον τῶν ζωϊκῶν εἰδῶν, ἡ δαρβινικὴ θεωρία, ἡ στηριζομένη εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς μεταβολῆς τῶν εἰδῶν, εἶνε θεωρία γανδακωμένη. Τὰ πράγματα αὐτὰ εἶνε τόσον ἐνάργειᾳ, τόσον σαφῆ, τόσον ἐπιβλητικὰ καὶ ἀκατάμαχητα, ὥστε ἀπορῶ πῶς σεῖς δὲν ἐπηρεάζεσθε ἐξ αὐτῶν, καὶ πῶς δὲν ἀκολουθεῖτε τὸ παράδειγμα τόσων ἐπιστημόνων, οἵτινες ἐγκατέλειψαν τὰς ὑλιστικὰς καὶ δαρβινικὰς των δοξασίας.

Δημήτριος. Καὶ τότε ὁ Βυχνερ, ὁ Μολεσόθ, ὁ Φόγτ, ὁ Χέκελ, καὶ τόσοι ἄλλοι;

Παῦλος. Προβάλλετε ὀνόματα; Θὰ ἠδυνάμην καὶ ἐγὼ νὰ σᾶς ἀντιπροβάλω λεγεῶνα· καὶ θὰ σᾶς ἔλεγα: καὶ τότε ὁ Κυβιέρος, ὁ Ἀγασσίζ, ὁ Παστέρ, ὁ Βίρχωβ, ὁ Φαραδάϊ, ὁ Χίον, ὁ Λίεβιγ, ὁ Ἀμπέρ, ὁ Περνάρδος, ὁ Φλουράνς, ὁ Σεβρέλ, ὁ Βλανκάρδος, ὁ Κατρεφάζ, καὶ τόσοι ἄλλοι, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός; Ἀλλὰ τί τὰ θέλομεν τὰ ὀνόματα; ἡ αὐθεντία τῶν πραγμάτων δὲν εἶνε ὑπὲρ ὅλα; Τὰ ζωολογικὰ εἴδη εἶνε σταθερὰ καὶ ἀμετάβλητα· ἄρα, διὰ νὰ παραχθῇ ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, ἐχρειάσθη δημιουργικὴ ἐνέργεια. Ἡ αὐτόματος γένεσις τῆς ζωῆς εἶνε ἀδύνατος· ἄρα, διὰ νὰ παραχθῇ ζωή, ἐχρειάσθη Δημιουργός. Τί ἔχετε ν' ἀντιτάξητε εἰς ταῦτα;

Δημήτριος. Μὴ προδικάζῃς τὸ μέλλον.

Παῦλος. Τὸ μέλλον, τὸ μέλλον! Ἰδοὺ τὸ καταφύγιόν σας. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ὁμιλεῖ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων. Ἔπειτα, τὸ μέλλον δύναται νὰ χορηγήσῃ ἀπόδειξιν δι' ὅ,τι ἀγνοεῖται· δὲν δύναται ὅμως ποτὲ νὰ βεβαιώσῃ ἐναντίον τι πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὸ παρὸν κατωχύρωσε δι' ἀκαταγωνίστων ἀποδείξεων. Κάμετε ἑκατομμύρια πειραμάτων, ζητοῦντες νὰ ἴδητε παραγόμενον ζωϊκόν τι πλάσμα ἀπὸ νεκρὰν ὕλην· θὰ ἀποτύχητε. Τί λοιπὸν ὁμιλεῖτε περὶ μέλλοντος; Ἀκαδημαϊκοὶ καὶ ἔξοχοι ἐπιστήμονες παραδέχονται ὅτι ὁριστικῶς ἐκυρώθη τὸ ἀδύνατον τῆς αὐτομάτου γενέσεως τῆς ζωῆς· σεῖς οἱ ἴδιοι δὲν φιλονεικεῖτε τὴν ἀκρίβειαν τῶν πειραμάτων, διὰ τῶν ὁποίων διεπιστώθη τοῦτο. Διατί λοιπὸν ἀνθίστασθε; Ὑπικλείσθε τὴν φύσιν· ἀλλ' ἡ φύσις φωνάζει κατὰ τῶν θεωριῶν σας· διατί δὲν τὴν σέβεσθε;

Δημήτριος. Σοὶ εἶπα· δὲν δύνασαι νὰ γνωρίζῃς τί θὰ βεβαιώσῃ τὸ μέλλον.

Παῦλος. Δὲν ἐννοεῖτε νὰ παύσητε ἐπικαλούμενοι τὸ μέλλον; Δείχθητε λοιπὸν τοὐλάχιστον συνεπεῖς. Παύσατε νὰ διδάσκητε τὰς θεωρίας σας εἰς τὸ παρόν, τὸ ὁποῖον τὰς διαψεύδει, καὶ περιμείνατε νὰ τὰς ἀνασύρητε ἀπὸ τὴν τέφραν των, ὁψέποτε τὸ μέλλον ἤθελε σᾶς χορηγήσει τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ μέχρι τοῦδε φυσικῶς ἀδύνατον ἦτο φυσικῶς δυνατόν. Ἐφόσον ὅμως μία βεβαία φυσικὴ ἀλήθεια τοῦ παρόντος πολεμῆται μὲ σκιώδεις ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος, ἡ τακτικὴ αὐτὴ εἶνε ἀκατανόητος καὶ ὑπεκφεύγει πάντα χαρακτηρισμόν.

Δημήτριος. Παῦλε, δὲν σοῦ...

(Ἀκούονται κτυπήματα εἰς τὴν θύραν· ὁ Δημήτριος σπεύδει νὰ ἴδῃ ποῖος εἶνε· ἀνοιγομένης τῆς θύρας ἐπιφαίνεται ἡ Εὐφροσύνη).

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ΠΑΥΛΟΣ, ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Δημήτριος. Σεῖς, δεσποινίς; ἐλπίζω ὅτι ἔγεινεν δεύτεραι σκέψεις σοφώτεραι ἀπὸ τὰς πρώτας.

Εὐφροσύνη. Συγγνώμην, κύριε, ὅτι σᾶς ἐνοχλῶ, ἀλλὰ μ' ἔστειλεν ἡ μητέρα μου, διὰ νὰ σᾶς ἐπιστρέψω τὸν ἀρραβῶνά σας καὶ λάβω ὀπίσω τὸν ἰδικόν μου. (Ἐξάγουσα καὶ προσφέρουσα τὸν δακτύλιον ἀρραβῶνά του). Ἰδού.

Δημήτριος. Ἐπιμένετε λοιπόν;

Εὐφροσύνη. Ἀμετακλήτως.

Δημήτριος. Τότε λάβε (ἐξάγει καὶ τῇ ἐγχειρίζει καὶ αὐτὸς τὸν δακτύλιον ἀρραβῶνά της). Ἀλλὰ καὶ πάλιν σᾶς λέγω, ὡς καὶ πρίν, θὰ μετανοήσητε. Ἡ πρᾶξίς σας ἐπανευρίσκεται. Ἐνῷ ἄνδρες τῆς ἰδικῆς μου περιωπῆς δὲν ἀνευρίσκονται εὐκόλως.

Εὐφροσύνη (πρὸς τὸν Παῦλον). Μὲ συνοδεύεις, Παῦλε;

Παῦλος. Εὐχαρίστως.

Δημήτριος. Λοιπόν, δεσποινίς; Δὲν σᾶς ὁμιλῶ ἀπὸ συμφέρον, μόνον ἀπὸ συμπάθειαν.

Εὐφροσύνη. Ὦ! ἀπὸ συμπάθειαν! Τὴν εἶδον δὲ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν γενναιοφροσύνην τῶν αἰσθημάτων σας! Εἶνε οἷα ὅλων τῶν ὁμοφρόνων σας. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν μεταμέλειαν, τὴν ὁποίαν μοι ἐπισείετε, μείνατε ἥσυχος. Εὐτυχῶς μόνος σας ἐφροντίσατε νὰ μοι δείξητε τί ἐκρύπτετο κάτω ἀπὸ τὴν λεοντῆν.

ΤΕΛΟΣ

Ἡ **Ἑρμηνεία** τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἐρχομένης Κυριακῆς, ἕνεκεν ἐλλείψεως χώρου, δημοσιευθήσεται εἰς τὸ ἑπόμενον φύλλον.

ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΛΑΪΚΑΣ ΣΧΟΛΑΣ ΤΗΣ "ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ"

Ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις παρὰ τὴν Ἱ. Σύνοδον

Σαββάτῳ 16 Ἰουνίου. ὥρ. 8 — 9 μ.μ.
Κυριακῇ 17 » ὥρ. 8 — 9 μ.μ.

Ἐν τῇ ἐν Πειραιεῖ

Πέμπτῃ 14 Ἰουνίου ὥρ. 8—9 μ.μ.
Κυριακῇ 17 » ὥρ. 5—6 μ.μ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΡΙΣΤ. Ζ. ΔΙΑΛΗΣΜΑ
66—Ὁδὸς Ἀδριανοῦ—66